

V Praze dne 9. 1. 2024

Reakce profesních překladaťelských organizací na výroky předsedy Svazu českých knihkupců a nakladatelů a ředitele Světa knihy v pořadu Akcent na ČRo Vltava

Vážený pane Vopěňko, vážený pane Auere,

reagujeme na Vaše vystoupení odvysílané ve středu 3. 1. 2024 v pořadu Akcent na stanici ČRo Vltava. Důrazně se ohrazujeme vůči nepravdivým výrokům, které v tomto pořadu z Vašich úst zaznely a které značně poškozují naši profesi.

V první řadě se vymezujeme vůči výroku, že lepší honoráře musí za překladaťele vybojovat jejich organizace a že by si tyto organizace měly najmout právníky a začít kolektivně vyjednávat – podobně, jako se to děje v Americe.

Platná legislativa v ČR umožňuje kolektivní vyjednávání výhradně mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci. Překladaťelé jsou z valné většiny OSVČ, nikoli zaměstnanci, a jakožto OSVČ nemají de iure právo zakládat odbory, toto právo přísluší též pouze zaměstnancům. Platná legislativa překladaťelům rovněž zakazuje se jakkoli společně domlouvat na cenách i pracovních podmínkách. Překladaťelské organizace, které jsou organizacemi zájmovými, nikoli odborovými, proto nejenže nemohou za své členy kolektivně vyjednávat, nemohou jim dokonce ani doporučovat sazby. Už v roce 2018 vyhodnotil ÚOHS zveřejnění doporučených tarifů pro tlumočení a překladať jako zakázané sdružení soutěžitelů, jehož cílem bylo narušit hospodářskou soutěž, a udělil za ně Jednotě tlumočnicků a překladaťelů vysokou pokutu.

Přestože OSVČ jsou i kvůli této legislativě ve vztahu s nakladateli výrazně slabší stranou a mohou vyjednávat pouze jako jednotlivci, v posledních třech letech intenzivně hledáme jiné možnosti, jak naše honoráře a podmínky zlepšit. Spolupracujeme přitom i s právníky. Příkladem této spolupráce je právní rozbor „Sdělení Evropské komise – Pokynů k uplatňování právních předpisů Unie v oblasti hospodářské soutěže na kolektivní smlouvy“, který jsme si nechali udělat v roce 2023 a který se týká pracovních podmínek osob samostatně výdělečně činných bez zaměstnanců. Ani podle tohoto sdělení ovšem nemáme žádnou praktickou možnost kolektivně vyjednávat. Intenzivně se podílíme rovněž na přípravě statusu umělce.

Není též pravda, že bychom s nakladateli nevedli žádná jednání. V roce 2022 jsme uspořádali dva kulaté stoly s nakladateli na téma překladaťelských honorářů a dalších pracovních podmínek a v roce 2023 jeden na téma možného využívání AI v literárním překladať. Ačkoli jste, pane Vopěňko, obdržel na všechny tři kulaté stoly pozvánku, na žádný z nich jste se nedostavil. Všechna tři setkání byla přitom velmi užitečná, neboť jak nakladatelé, tak překladaťelé díky nim získali lepší vhlad do práce a situace těch druhých.

Jak vyplývá z výše uvedeného, jsme však při jakémkoli jednání s nakladateli zcela závislí na jejich ochotě vést s námi dialog a brát nás jako rovného partnera. Řada z nich nicméně v jednání s námi vidí přínos – v současné době kromě kulatých stolů vedeme například bilaterální jednání o smluvních podmínkách s jedním z největších českých nakladatelských domů.

Ohrazujeme se také proti výroku, že Obec překladatelů je poťouchlým hráčem, který se vyžívá v udílení Skřipce a vede negativní kampaň. Rádi bychom zdůraznili, že OP uděluje též Cenu Josefa Jungmanna a pořádá Soutěž Jiřího Levého pro začínající překladatele, spolupracuje s organizátory Magnesie Litery a její členové působí v komisích věnujících se podpoře překladu. Všechny tři překladatelské organizace navíc intenzivně šíří v překladatelské komunitě osvětu, pořádají literární debaty a vzdělávací akce a JTP rovněž Jeronýmovy dny.

V neposlední řadě se ohrazujeme vůči výroku, že některé překlady, například překlady literatury faktu, by nemusely a neměly spadat pod autorský zákon, protože to není „skutečná literatura“ a brzy je možná bude dělat stroj. Není zde prostor zabíhat do podrobností, rádi bychom však zdůraznili, že obtížnost překladu nelze odvozovat z žánru a že ani při překladu non-fiction dosavadní strojové překladače ani AI nedosahují použitelných výsledků, na čemž se – dle vývojářů – v dohledné době nic nezmění. Podrobně jsme toto téma probírali na třetím kulatém stole.

Mrzí nás, že předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů a ředitel Světa knihy, kteří by měli být odborníky na danou problematiku, mají jen malé povědomí o tom, co překladatelská profese obnáší. V laické i odborné veřejnosti pak svými výroky vyvolávají mylný dojem, že překladatelé pro zlepšení svých podmínek nic nedělají a jejich profesní organizace jsou slabé a do jisté míry zbytečné. Rádi se s Vámi v nejbližších dnech sejdeme osobně, abychom Vám ukázali, co vše naše organizace dělají pro zkvalitňování české knižní kultury, a též abychom Vás podrobně informovali o naší situaci, krocích, které podnikáme, i možnostech, které (ne)máme. Jsme otevření zpětné vazbě, je-li konstruktivní a zakládá-li se na realitě, a věříme, že právě osobní setkání může přispět k lepšímu vzájemnému pochopení, rozvoji tolik potřebného dialogu a třeba i k nalezení nových forem spolupráce.

Kateřina Křišťůfková
předsedkyně
Překlada-
telů Severu

Anežka Charvátová
předsedkyně
Obce překladatelů

Amalaine Diabová
předsedkyně
Jednoty tlumočnicků a překladatelů